

intés használni fog, bene quidem néki is ponálunk: ellenkező esetben in pleno iudicio meg határoztuk azt, hogy Atyaságát data prima occasione oldalba peseljük.

Költ a' bényei somosban Timotheus napján 1817.

Bajusz Miska Praeses

Masmas Mózes V. Praeses

és az egész csereháti Nyúl sereg

Extract. p. Thomam Füles

Notar.

LÉVAY EDIT

EGY ÚJ SZOVJET SZÖVEGGYŰJTEMÉNYRŐL

1981-ben a moszkvai Iszkussztvo kiadó gondozásában kétkötetes szöveggyűjtemény jelent meg *Esztétika reneszansza* (A reneszánsz esztétikája) címmel.

A kötetet V. P. Sesztakov szerkesztette, aki elsősorban zeneesztétikával foglalkozik, de írt esztétikatörténetet is. Munkatársai közül a legnagyobb segítséget L. Braginától, A. Gorfunkeltól és N. Revjakinától kapta. A 10–15 főből álló kutatócsoport csaknem 10 éven keresztül dolgozott a kötet összeállításán, illetve a fordításon. Munkájukat megnehezítette, hogy eddig egyáltalán nem jelent meg oroszul a reneszánsz esztétikájával foglalkozó használható szakirodalom.

A válogatás, a kötet szerkezete olyan reneszánszelméleti alapokra épül, melyek számunkra nagyon is ismertek, ám a Szovjetunióban bizonyára újszerűen hatnak.

Érdemes felfigyelni rá, hogy Sesztakov a szöveggyűjteményhez írt bevezető tanulmányában meg sem említi az – egyébként szintén moszkvai – Gorkij Világirodalmi Intézetben folyó reneszánszkutatások eredményeit. A *Littérature de la Renaissance* című kötetben 1978-tan publikált dolgozatok szovjet szerzőinek egy része szerint ugyanis – mint ismeretes – a reneszánsz nemcsak hogy Keleten is létezett (tehát nem kizárólagosan európai jelenség), hanem ott jött létre először. Ezek a kutatók azt állítják, hogy a reneszánsz nem polgári jellegű, és inkább népi, antifeudális vonásait hangsúlyozzák.

Sesztakov elhatárolja magát minden olyan elmélettől, mely a reneszánsz fogalmát akár időben, akár térben túlságosan kitágítja. Láthatóan nem tesz különbséget a reneszánsz és a humanizmus között. A szerkesztő szerint a reneszánsz olyan hatalmas folvamat, amely az élet valamennyi területén végbement. Az ipar fejlődése, a városi kultúra virágzása, a nagy földrajzi felfedezések adtak lehetőséget a személyiség kiteljesedéséhez, sokoldalú fejlődéséhez, az ember látókörének kiszélesedéséhez. A korabeli művészet egyik legfontosabb vonása, hogy az ember belső harmóniáját fejezi ki.

A szöveggyűjtemény szerkesztője nem kerülhette meg a periodicáció kérdését sem. Az első időszakra, a korai humanizmusra (XIV. sz.) szerinte jellemző, hogy a filozófia éles kritikával lépett fel a középkori vallásos ideológiával szemben. A XV. századra kialakul az a filozófiai rendszer, mely a természetre, az emberre és a művészetre épül. Az utolsó korszakban (XVI. sz.) a reneszánsz esztétikát már konkrétan alkalmazzák a művészet egyes ágaira.

A kétkötetes szöveggyűjtemény első része a Filozófia és esztétika címet viseli. Ebben a kötetben filozófiai irányzatok szerint szerepelnek a szerzők: az epikureusok, a stoikusok, a neoplatonisták, az arisztotelianusok. A II. kötetbe vették fel az úgynevezett gyakorlati esztétikával foglalkozó szövegeket, művészeti ágak szerint csoportosítva: Irodalom és költészet; Festészet, szobrászat, építészet és végül a Zene.

A méreteiben is grandiózus, több mint 1000 oldalas kiadvány részleteket közöl szinte minden olyan szerző legjelentősebb művéből, aki meghatározó szerepet játszott a három évszázad szellemi életében. Így bő válogatást ad olyan fontos elméletirók munkáiból, akiknek esztétikai írásai eddig nem jelentek meg orosz fordításban (Petrarca, Boccaccio, Campanella, Erasmus, Castiglione stb.). Elsősorban az olasz gondolkodók adják a szöveggyűjtemény gerincét, de szerepel néhány angol, francia, spanyol és német szerző is.

Az első – filozófiai – kötetben különös hangsúlyt kap a szépség- és szerelemfilozófia, elsősorban azért, hogy hosszan idézik Leone Ebreo szerelemről szóló dialógusát. De ehhez csatlakoznak a Ficinótól, Pico della Mirandolától, Castiglionétól fordított részletek, sőt, a manierista Patrizi is. A neoplatonista szövegcsoport azáltal válik igazán különlegessé és gazdaggá, hogy nemcsak a hagyományos, ficinói újplatonizmus eszmévilágából eredeztethető írásokat tartalmaz, hanem olyanokat is (pl. Patriziét) – ahogy a bevezető tanulmányban olvashatjuk –, melyek ettől több vonatkozásban (főként az etika terén) eltérnek. Ebben a kötetben Patrizi *L'Amorosa filosofia* c. művéből, a másodikban pedig Poétikájából mutatnak be szemelvényeket.

Az arisztotelianus poétikák közül Girolamo Fracastoro és Francesco Robortello költészettanából adtak közre a szerkesztők válogatást. De itt kapott helyet sok nem olasz szerző is: az angol Sir Philip Sidney, a francia Sebillot és Du Bellay, valamint a spanyol származású Vives is.

A képzőművészeti fejezetben a reneszánsz nagymesterek (Ghiberti, Leonardo da Vinci, Dürer) mellett érdemes felfigyelni sok manierista művészre is (Vincenzo Danti, Vasari). Nagy hangsúlyt kap Giovanni Paolo Lomazzo munkássága. E teoretikust a manierista művészetelmélet egyik megteremtőjeként ismertetik.

Különös értéket ad a szöveggyűjteménynek a záró, zenei fejezet, mely teljes egészében a főszerkesztő, Sesztakov munkája.

Összevetve a kétkötetes válogatást a hasonló jellegű hazai kiadványokkal, az ötlük szembe, hogy bár nálunk már több mint tíz évvel korábban megjelent az első ilyesféle válogatás (*Az olasz reneszánsz irodalomelmélete*. Válogatta Koltay-Kastner Jenő.), s azóta több is követte (*A manierizmus* c. kötet, mely Klaniczay Tibor munkája, illetve a Szegeden kiadott *Francia és angol poétikák 1392–1603*, Horváth Iván szerkesztésében), a moszkvai szöveggyűjtemény több tekintetben bővebb, mint a magyarországiak. Gondolok itt a zeneesztétikai szövegekre, vagy a rendkívül jelentős tudós-humanista Vives műveire, melyek nálunk alig ismertek. A különbségeknél azonban érdekesebbek a párhuzamok, sőt, néhol a szövegszerű egyezések, pl. Danti, Lomazzo stb. esetében.

Mindnyájan tudjuk, mennyire fontos segédeszközeink a szöveggyűjtemények, milyen jelentősen alakítják ismereteinket, az adott korról. Ezért is üdvözölhetjük, hogy amikor Moszkvában egy ilyen nagyszatású vállalkozás lát napvilágot, akkor ennek összeállítói elméletükkel kapcsolódnak a modern európai reneszánsz-kutatás fő áramához, s tartózkodnak minden szélsőségtől. Annál inkább sajnálatos, hogy ebből az – akár tankönyvként is használható – szöveggyűjteményből a Szovjetunióban szokásos többszázeges példányszám helyett mindössze 25 ezer jelent meg.

SZÉKELY JÚLIA ANNA